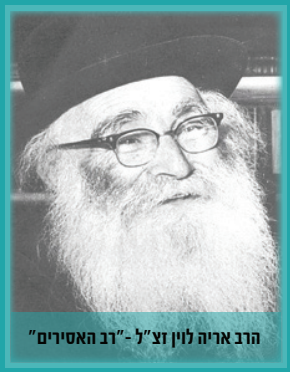
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת תולדות

ה' כסליו תשפ"א

גליון מספר 195

דרך חיים

הפרשה הקודמת הסתיימה בשידוך בין יצחק ורבקה. רבקה מתקדשת ליצחק ע"י שליח, אליעזר, וכשהיא רואה אותו היא נופלת מהגמל. מהרגע הראשון יש מרחק בין רבקה ליצחק, כבר בקשר עין הראשון יש התעלפות ומרחק. המדרש אומר שהמראה שלו היה מופלא בעיניה, שראתה אותו 'הדור'. באותה שעה יצחק התפלל מנחה, שעה של דין כמידת יצחק, "פחד יצחק". יצחק היה דומה מרוב מעלתו וקדושתו לאברהם. במקום שבמפגש הראשוני בין יצחק לרבקה תהיה התאחדות וקשר כבר בו מתגלה המרחק. המרחק בא לידי ביטוי גם בפער הגילאים, כאשר יצחק בן ארבעים ואילו רבקה בת שלוש. גם ברקע המשפחתי קיים שוני מהותי ביניהם, יצחק היה ממשיכו של אברהם אבינו, האדם הגדול בענקים, ואילו רבקה בת בתואל ואחות לבן הארמי. המרחק והפער הזה מייצרים פלא גדול עד כדי התעלפות ועיטוף ראשה של רבקה בשעה שרואה את יצחק.

עשרים שנה חיכו יצחק ורבקה לילדים עד אשר עומדים ומתפללים. גם תפילתם על דבר משותף נעשית בנפרד "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו" (בראשית כה כא). הריחוק ממשיך גם במקום בו היה מצופה שתהיה שותפות. לאחר לידת הילדים שוב אנו רואים שוני מהותי בין יצחק לרבקה, "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב" (בראשית כה כח). כיצד יתכן הדבר הזה שרבקה יודעת את מעשי עשו ולא הולכת לדבר ולשכנע את בעלה לשנות את יחסו אליו? לכאורה היה עליה ללכת ולומר לבעלה על מעשי עשו. עשו היה רוצח, עד שרצח אפילו את נמרוד, השליט הגדול באותה התקופה. עשו עסק בגזל ובעריות ורבקה לא אומרת שום דבר ליעקב.

אם נסתכל בקשר של רבקה ויצחק נגלה עוד יותר מזה, רק פעם אחת מופיע שרבקה מדברת עם יצחק וגם אז אנו רואים שהיא מעוותת את האמת. רבקה מבקשת מיצחק שיעקב ילך ללבן משום ש"קצתי בחיי מבנות חת, אם לוקח יעקב אשה מבנות חת כאלה מבנות הארץ למה לי חיים", כשהסיבה האמיתית היא שעשו רוצה להרוג את יעקב. בכל זאת רבקה לא אומרת את כל האמת ולא מסבירה ליצחק שיעקב בנם עלול להיהרג בידי עשו בנם.

בשעה שרצתה רבקה שיעקב יזכה בברכה היא שולחת אותו אל הצאן לקחת שני גדיי עיזים. מסביר המדרש (שכל טוב בראשית פרשת תולדות פרק כז): "שני גדיי עזים טובים- אמר רבי חלבו שכך כתב לה יצחק בכתובתה שתהא מעלה לה שני גדיים בכל יום". במקום שיצחק יביא לאשתו ויפרנס אותה כפי שאנו כותבים בכתובה רבקה מתחייבת להביא כל יום שני גדיי עיזים. נראה בפסוקים כאילו לרבקה יש פחות אמירה, שכביכול היא פחותה ובצד, ומה

המשך בעמוד הבא

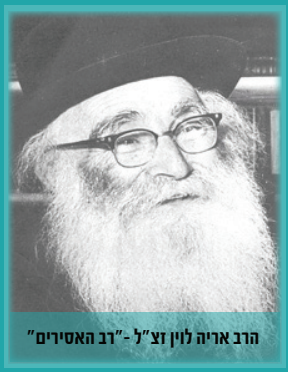
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

שיצחק אומר זה הדבר הקדוש והחשוב.

היחס הזה קיים גם בין בנה האהוב- יעקב ליצחק. אנו רואים שיעקב לא מסוגל להגיד לאבא שלו את האמת, מדוע זה כך? אפשר להסביר שאולי משום דרך ארץ או כיבוד אב. יחס מכבד ומיוחד שגם אם אבא טועה ועשו יקבל את הברכה במהלך שיפגע בעולם למשך דורות על גבי דורות בכל זאת לא אתקן אותו, תמיד אכבד אותו ואפילו אם אפסיד את כל עולמי. אמנם יתכן שהדבר קשור גם ליחס שקיים בין רבקה ליצחק.

הנצי"ב מוולוזין מסביר את הדבר כבר סביב פגישת יצחק ורבקה בשדה (העמק דבר בראשית כד סד-סה):

""ותשא רבקה וכו' ותרא את יצחק" בעודו עומד ומתפלל והיה אז כמלאך אלהים נורא מאד, וכמבואר במדרש רבה שראתה ידיו שטוחות בתפילה, על כן נתבעתה מאד. "ותפל מעל הגמל" מרוב פחד ואימה... ובתוך הפחד שאלה את העבד... "מי האיש הלזה" אשר אני מתפעלת ומפחדת ממנו, וכמבואר בבראשית רבה על לשון "הלזה" משמעו אדם מאוים ונורא. על כן כששמעה ממנו שהוא אישה "ותקח הצעיף ותתכס" מרוב פחד ובושה, כמו שמבינה שאינה ראויה להיות לו לאשה. ומאז והלאה נקבע בליבה פחד ממנו ולא הייתה עם יצחק כמו שרה עם אברהם ורחל עם יעקב, אשר בהיות להם איזה קפידא עליהם או שינוי דעה לא בושו לדבר רתת לפניהם. מה שאין כן רבקה".

רבקה הסתכלה על יצחק ממקום של רוממות, מתוך הבנה שלאיש הזה אין לו שום דבר עם ארציות, ראשו בשמים וכל זוטות העולם הזה לא מעניינים אותו. על פי הקבלה לא היה אפשרי שיצחק יביא ילדים לעולם לולא רבקה, וכך גם נשמתו הגדולה לא הייתה יכולה להיות קשורה לעולם הזה ללא העקידה אותה עבר. לכן פרשתנו מתחילה באמירה "אלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה יט), דווקא בזכות אברהם שהולידו ועקד אותו יש לו מציאות, ודווקא מכח הפגישה של יצחק עם רבקה יש את "אלה תולדות". על אף כל הפער "ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה" (בראשית כד טז). כך גם בתפילתם, על אף שמעלתם אינה שווה ומתפללים כל אחד בזווית אחרת, סוף סוף מקפיד יצחק להתפלל "לנוכח אשתו" (בראשית כה כא). יש מרחק של כבוד בו נתנה רבקה ליצחק רוממות נכונה אבל תמיד יצחק מתפלל איתה ועליה. יצחק יודע שהוא בספירות אחרות ויחד עם זה רואה ודואג לרבקה. לכן בהנהגות הבית למול הילדים העדיפה רבקה לא לומר ליצחק מה מתחולל אלא לגרום שיבין לבד. היא שמרה על המרחק והכבוד מולו משום שהבינה שהיא חיה עם בעל קדוש ועילאי. יחס של כבוד שהיה מלא באהבה, עד שהיחידים עליהם נכתב שצחקו יחד הם יצחק ורבקה.

שבת שלום ומבורך!

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

שנתיים-שלוש לאחר שאחד ממקורביו של ר' אריה נשא אשה, אמר לו ר' אריה: "הרשני לשאלך שאלה, אף אקווה שלא תקפיד עליי בשל כך, מה בדבר ילדים? הישנה בעיה מיוחדת הקשורה בך או ברעייתך בקשר להריון או ללידה? שמא אוכל לייעץ בדבר?". "רעייתי רגישה היא וחוששת מקשיי ההיריון ומחבלי הלידה, אף אינה מוכנה נפשית לכך". "התרשני לקחת עמה דברים בנידון?", שאל ר' אריה. ונענה הבעל.

יום אחד באו בני הזוג לבקר את ר' אריה, ששוחח עמם על הא ועל דא. לבסוף אמר להם: "הרשוני ללוותכם כברת דרך". הפצירו השניים כי יימנע מכך, והוא בשלו, רוצה אני לשאוף אוויר צח. תוך כדי ההליכה גלגל ר' אריה שיחה עם האשה, ותוך כדי שיחה אמר לה, כמשיח לפי תומו על נשים הפוקדות אותו ומספרות לו על הקושי שיש להן להיכנס להיריון, וכי היו נכונות לשלם כל הון דעלמא ובלבד שיוכלו להרות וללדת. "ומה איתך", שאל ר' אריה. "חוששת אני מקשיי ההיריון וצירי הלידה" השיבה. "הנה 'נעשה עסק', מבטיחך אני נאמנה כי לא תדעי קושי בהריונך, אף חבלי לידה לא יהיו לך ולידתך תהיה בנקל". "הבטוח הינך בכך?", תמהה. "לא זו בלבד, אלא שאם חלילה תתקשי בהריונך עליי תהיינה תלונותייך. תשובי ותאמרי אלי: 'ר' אריה, לא עמדת בדיבורך'. ובלבד שתבטיחי לי כי לאחר הלידה אהיה הראשון שתבשרי לו על כך.

וכך היה...

(צדיק יסוד עולם)

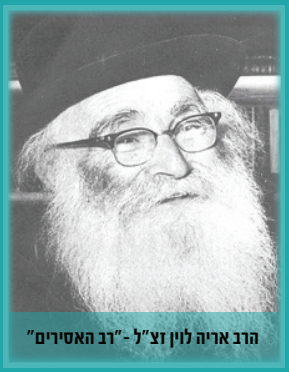
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לפי מה שלמדנו בשבוע שעבר נתעורר דיון בעניין ברכה על המצה. לדעת רוב ככל פוסקי ספרד ברכת המצה "מזונות", משום שהוא מאכל הנכסס, כקרקרים. אמנם בימי חג הפסח, שהמצה היא עיקר הסעודה מברכים "המוציא" עליה. וכתב הגר"מ אליהו זצ"ל שדין זה נוהג עד אחר פסח שני (י"ד אייר). אמנם בני אשכנז מברכים עליהם "המוציא" וברכת המזון כל השנה. והסביר המנחת יצחק (א עא) שהטעם הוא שמכח קביעות המצה כעיקר הפת בפסח זהו דינה כל השנה. וכן יש לנהוג מעיקר הדין כל אחד כמנהג אבותיו, ויש מבני ספרד ובני אשכנז שהחמירו על עצמם שלא לאכול מצה אלא בקביעות סעודה לצאת ידי כל הספקות.

כל האמור בעניין קביעות סעודה על "מזונות" שהופך את ברכתו ל"המוציא" וברכת המזון הוא דווקא ב'פת הבאה בכיסנין'. אמנם ישנם מאכלים מחמשת מיני דגן שלעולם אין אפשרות לקבוע עליהם סעודה, כגון: תבשיל- כדייסות ודומיהן, אטריות, שקדי מרק, פתיתים, קוסקוס, בלינצ'ס וופלים. הטעם הוא משום שנעשות מבלילה שאינה אפשרית ללחם, כבלילה רכה במיוחד, או שאין בהם תואר לחם, ולכן אף באוכל שיעור רב אין הדבר נחשב לאכל לחם. ישנו דיון בעניין סופגניות, שמחד עשויות מבצק מעין לחם, אמנם כל הכנת הבצק נועדה לטיגון בשמן עמוק ולא לאפייה וממילא בטל ממנה יחס של לחם, ועוד שרובן נעשות עם רוב מי פירות. אם לאחר טיגונן בשמן אופה אותן- מברך "המוציא" וברכת המזון כשקובע סעודתו עליהן. ואם מטגנן במעט שמן, רק כדי שלא יידבקו אל המחבת- יש בהן קביעות סעודה, שמעט שמן גדרו כאפייה ולא כבישול/טיגון.

לגבי מאכלים הנעשים מבלילה רכה כתבו הפוסקים חלקו בין דקה לדקה במיוחד, אך הערוך השולחן העיר שאיננו יודעים את הגדרת החלוקה ביניהן. ולמעשה דבר שניתן לאכול ממנו כמות גדולה ולקבוע עליו סעודה איננו בכלל המאכלים שאין קובעים עליהן סעודה, כדוגמת קרפ, בשונה מבלינצ'ס דק שאין קובעים עליו גם באוכל שיעור רב.

על כל המאכלים הנזכרים אם בירך בטעות "המוציא" יצא ידי חובתו בדיעבד (משנה ברורה רח עד-עה), אך אם בירך "המוציא" לברכה ראשונה לא יצא, וצריך לשוב ולברך "מזונות" (כלל נח).

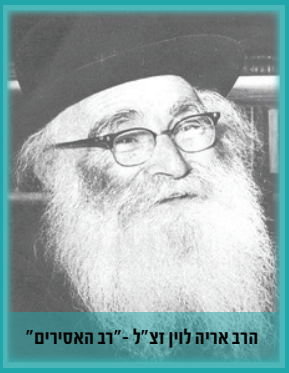
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | במהלך תהליך ההתחזקות שלי בתשובה לקחתי על עצמי חומרות שונות. היום שאיני שייכת לקהילה שבה התחזקתי וגם עם חלוף השנים קשה לי מעט עם החומרות הללו.

1) מה הכלל לדעת עבור איזו חומרה אני צריכה התרת נדרים, אילו יותרו עם כוונה שלי בהתרה של ערב ראש השנה ואילו לא ניתן להתיר?

2)האם יש עניין לומר, שבגלל שלקחתי את החומרות בעבר ראוי שאשאר איתם?

תשובה | ראשית כל יש לדעת שכל חומרה שיש לה בסיס ויש לה מקור היא נחשבת ל'נדרי מצוה'. אם אין לה בסיס ואין לה מקור אז איננו צרכים לגשת להתרת הנדרים. התרת הנדרים של ראש השנה אינה מועילה עבור דברים שנהגנו בעבר בכל תוקף והיה לנו רצון להתמיד בהם, כלומר אין בה תועלת ל'נדרי מצוה' שקיבלנו עלינו בצורה מובהקת. התועלת של התרה זו היא לדברים שנהגנו בפועל מכאן והלאה. לכן החומרות שנהגת בהן צריכות התרה מיוחדת.

התרה זו נעשית לפני שלושה אנשים, שלפחות אחד מהם בקי בדיני נדרים, ואומרים בפניהם את החומרות שבהן נהגנו וכיוצא בהן ומבקשים התרה עליהן. השלושה אומרים שלוש פעמים "מותר" ואז אפשר להקל בדבר. לחילופין ניתן להמשיך לנהוג הלאה בחומרות האלו אבל לומר בכל פעם שאני נוהגת בדבר "בלי נדר". והדרך הראשונה היא הנכונה ביותר. ובמה שאנו ממשיכים לנהוג אחר ההתרה יש בכח התרת הנדרים של ערב ראש השנה לבטל ולהגדירו כבלי נדר.

הקב"ה יצליח דרכם, תזכו לזכות לתורת חיים ולהדבק בתורה ובה' יתברך, בהצלחה בדרככם בכל אשר אתם פונים.